

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 ระบุถึงรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืนโดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม (1) ค้ำครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ และมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมาสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประชาชนมีบริการทางสังคมและอายุยืนยาวขึ้น ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามายังประเทศไทยได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนวัตกรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนและผลกระทบหลายอย่างได้กลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้การพัฒนาที่ผ่านมาได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการผลิตและใช้จนเกินระดับความเหมาะสมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประชาชนและประเทศ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมาขาดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ สถานการณ์ด้านสังคมในเรื่องการพัฒนาที่ผ่านมา แม้จะทำให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้สะท้อนให้เห็นในสังคมที่ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากคุณภาพคนซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนายังมีคุณภาพ ไม่สอดคล้องกับทิศทางและความต้องการของประเทศ คนไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ทั้งคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในการพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่ว่า “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคือความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น และกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคมเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศโดยสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจนมีความพร้อมรับผลกระทบจากวิกฤติต่าง ๆ การเสริมสร้างพลังให้ทุกคนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีโดยเสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยพัฒนาความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้เข้มแข็ง อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ชุมชนให้อยู่ร่วมกันฉันท์มิตร สนับสนุนให้ภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทยโดยสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมเป็นกลไกพัฒนาชุมชนและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

จากรายงานการพัฒนาคมนาคมของประเทศไทย ปี 2552 ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย เปรียบเทียบข้อมูลแล้วเห็นว่า ประเทศไทยมีอัตราส่วนระหว่างรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุดร้อยละ 20 กับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 ปรากฏว่า ประเทศไทยมีรายได้แตกต่างเหลื่อมล้ำสูงถึง 12-15 เท่า ขณะที่ประเทศที่เจริญแล้วที่ให้คุณค่ากับความเสมอภาคอย่างประเทศญี่ปุ่น ประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ความเหลื่อมล้ำของรายได้ต่างกัน แค่ 3-4 เท่า ประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ มีความเหลื่อมล้ำของรายได้ต่างกัน 5-8 เท่า แม้แต่ประเทศในกลุ่มเพื่อนบ้านชาติอาเซียน ความเหลื่อมล้ำของรายได้ก็ยิ่งต่ำกว่าไทยมีแค่ 9-11 เท่า แนวโน้มในช่วงเวลา 4 ทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นว่า ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศ

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อฐานรากของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นผลจากความไม่สมดุลทั้งในเชิงโครงสร้างและปัญหาสังคมที่สะสมประกอบกับความขัดแย้งของกลุ่มคนที่มีความรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคมอันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของการพัฒนา แม้รัฐบาลจะมีนโยบายและโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งให้บริการแก่คนจนด้วยโอกาสเพิ่มมากขึ้น แต่ประชาชนในชนบทห่างไกลทุกรักรังการยังคงประสบปัญหาในด้านการขาดโอกาสในการศึกษา ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ขาดแคลนที่ดินทำกิน ขาดข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการประกอบอาชีพ ขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานที่ล้วนแต่นำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านกลไก และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนของข้อกำหนด ระเบียบปฏิบัติ และความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่ง “ศึกษาสถานการณ์ทางสังคมในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ของประเทศไทยและวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค” ที่นำไปสู่การปฏิบัติการในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมไทยอย่างเป็นสุข

ที่ผ่านมาการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ผลการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้สัดส่วนคนยากจนในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 42.2 หรือ 22.1 ล้านคน ในปี 2531 เหลือร้อยละ 8.5 หรือ 5.4 ล้านคน ในปี 2550 แต่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสและรายได้สูงทำให้สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวย ร้อยละ 10 ของประชากรกับกลุ่มคนจนร้อยละ 10 ของประชากร มีความแตกต่างกันถึง 22.8 เท่า ในปี 2552 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) และปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข ในพื้นที่ชนบทประชากร 1 ใน 10 ยังคงตกอยู่ในภาวะ

การพัฒนาประเทศโดยใช้ชุมชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนาซึ่งชุมชนเป็นกลไก ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ พลังของชุมชนสามารถนำพาให้การพัฒนาในทุกมิติก้าวหน้าไปสู่จุดหมายที่ต้องการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเป็นกลุ่มต่าง ๆ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายโยงใยกันทั้งระบบ สร้างความมั่นคงและมั่นคงให้ชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการพัฒนาภาพรวมไปสู่ทิศทางเดียวกัน ชุมชนที่พึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้อง **“พัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการวางรากฐานสู่การขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม”**

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในระยะต่อไปจึงต้องหาวิธีการที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีแก่คนในสังคมให้สามารถปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนและสังคมมีระบบต่าง ๆ ที่เข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี สามารถผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่นำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสถาบันครอบครัวและชุมชน ต่อไป

2. วัตถุประสงค์หลัก

2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ของประเทศไทยที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคที่นำไปสู่การปฏิบัติการในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย

2) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งระดับมหภาคและระดับจุลภาค

2.2 เพื่อสร้างและพัฒนานองค์ความรู้และเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคม และกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ว่าด้วยการพัฒนาและเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนนโยบายสังคม และกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ในระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมไทย

3) เพื่อค้นหาเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมไทย

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ได้ทราบถึงสถานการณ์ทางสังคมในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาที่ชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย

3.2 ได้ชุดองค์ความรู้ว่าด้วยการพัฒนาและเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในลักษณะคู่มือการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างมีทิศทางและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนซึ่งมีองค์ประกอบรวมถึงข้อบ่งชี้และปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ควรคำนึงถึงเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้สามารถดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในระยะยาวของประเทศไทยต่อไป

3.3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถนำผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปประกอบการกำหนดนโยบายและ แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไทย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านแนวคิด และขอบเขตด้านวิธีการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการทบทวนแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

- 1) แนวคิดการพัฒนาสังคม
- 2) แนวคิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม
- 3) แนวคิดตัวชี้วัดการพัฒนา
- 4) แนวคิดนโยบายสาธารณะและนโยบายสังคม
- 5) แนวคิดกลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่าย
- 6) แนวคิดกลไกทางสังคม
- 7) แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์

4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในชุมชน ได้แก่ ผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย ประธานและสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ คนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุดโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม มีรายละเอียดขอบเขตด้านพื้นที่ดังต่อไปนี้

1) โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่เพื่อศึกษาเฉพาะกรณีแบบเจาะจงโดยเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายอย่างน้อยจำนวน 12 พื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาสังเคราะห์สรุปเชิงบรรยายและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทการพัฒนาในชุมชนเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2) โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการวางรากฐานสู่การขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่เพื่อศึกษาเฉพาะกรณีแบบเจาะจงโดยเลือกพื้นที่ต้นแบบ (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จอย่างน้อย จำนวน 12 พื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาสังเคราะห์สรุปเชิงบรรยายและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทการพัฒนาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.4 ขอบเขตด้านแนวคิด

ชุดโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม มีโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการวิจัย มีรายละเอียดขอบเขตด้านแนวคิดดังต่อไปนี้

1) โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

คณะผู้วิจัยจะศึกษาวิจัย แนวคิด องค์ความรู้เกี่ยวกับความเสมอภาคและความเป็นธรรม และการพัฒนาสังคมการวิเคราะห์และการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่มีอยู่ ศึกษาวิจัยสถานการณ์ทางสังคมในรูปข้อมูลสถิติเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในลักษณะของสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ สาเหตุของปัญหา สภาพปัญหาและชีวิตความเป็นอยู่ สถานการณ์การย้ายถิ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้น นโยบาย และกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทยได้ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค

2) โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การสร้างและพัฒนางองค์ความรู้และเครื่องมือในการวางรากฐานสู่การขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

คณะผู้วิจัยจะศึกษาพื้นที่ต้นแบบที่ดี (Best Practice) ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมความสำเร็จของการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทย อาทิ พหุภาคี อันประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน กระบวนการจัดทำแผนชุมชนและผลสัมฤทธิ์ของแผนชุมชนที่มีผลต่อการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทย การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและสตรี รูปแบบของสังคมสวัสดิการ กลุ่ม/องค์กรชุมชน/เครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัย/เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ตัวชี้วัดการพัฒนา ระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ บทบาทของภาครัฐและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในการขับเคลื่อน การพัฒนาสังคมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศให้เป็นองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็น

4.5 ขอบเขตด้านวิธีการ

ชุดโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม มีรายละเอียดขอบเขตด้านวิธีการดังต่อไปนี้

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยภาคสนามในพื้นที่ที่เป็นสถานการณ์จริงในพื้นที่ในลักษณะของสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ สาเหตุของปัญหา สภาพปัญหาและชีวิตความเป็นอยู่ สถานการณ์การย้ายถิ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นนโยบาย และกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค และต้นแบบที่ดีในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมความสำเร็จของการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทยและให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทยเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การพัฒนาสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณ สินค้าหรือรายได้ของประชาชน เท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

5.2 ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคน ในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5.3 ตัวชี้วัดการพัฒนา หมายถึง สิ่งบ่งบอกสถานะของสิ่งที่มุ่งวัด หรือสะท้อนลักษณะรวมของการดำเนินงานที่มีความชัดเจนเพียงพอทำให้การทำงานมีทิศทางและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สามารถตรวจสอบการดำเนินงานได้ตลอดเวลา มีความน่าเชื่อถือได้ และสามารถที่จะใช้ในการ

5.4 นโยบายสาธารณะและนโยบายสังคม หมายถึง แนวคิดและอุดมการณ์ที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยแสดงออกมาในรูปของกระบวนการและผลผลิตในการสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันภายใต้บริบท และเงื่อนไขของสังคมนั้น ๆ ที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐกระทำ ซึ่งครอบคลุมถึงกิจกรรมบริการสาธารณะ การกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และพิธีกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของชาติเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีและสวัสดิภาพของคนในสังคม

5.5 กลไกทางสังคม หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามความต้องการและบรรทัดฐานที่สังคมวางไว้

5.6 ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนได้รับความเท่าเทียมกันในเรื่องหลักประกัน สิทธิ ความปลอดภัยและโอกาสในการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีปราศจากความกลัวและความขาดแคลนอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี